

Oversigter

Bidragydere i dette nummer: Direktør for Provinshandelskammeret, cand. merc. *Hans C. Christiansen*; cand. polit. *J. Børglum Jensen*; docent ved Danmarks tekniske Højskole *Sven Røgind*.

Skatterne og de offentlige udgifter.

I det hefte af *Handelsvidenskabeligt Tidsskrift*, som bærer numrene 103 og 104, har professor *Kjeld Philip* gjort min bog med den ovenfor angivne titel til genstand for omtale.

Det er vel ikke skik at gøre bemærkninger til boganmeldelser, men måske kan der gøres en undtagelse, når en anmelder, som det er sket her, anklager forfatteren på et forkert grundlag for at have gjort sig skyldig i undladelses-synder.

Som det klart fremgår af forordet, og som anmelderen også nævner, har det været min hensigt at skabe en lettilgængelig og dog tilstrækkelig oplysende fremstilling af hele det danske skattesystem og herunder tillige berøre nogle af de skattepolitiske problemer, som næsten til stadighed er under debat, men *ikke* at fordybe mig i finansvidenskabelige emner af så speciel natur som de i anmeldelsen opregnede. Det ligger da helt udenfor bogens formål at behandle f. eks. spørgsmålet om skatternes virkning på opsparing, arbejdsudbud og investering og ligeledes om sammenspillet mellem skatter og pengepolitik m. v., men derfor kan forlaget vel nok have lov til at betegne bogen som en lærebog på sit område. Forøvrigt synes anmelderen end ikke at have forviset sig om, at det af ham savnede stof ikke findes. I det afsnit af kapitel III, som hedder »Andre beskatningsformål end finansielle«, kunne han således have konstateret, at det ingenlunde er mig så »ganske ubekendt«, at skatterne kan bruges i pengepolitiske eller konjunkturpolitiske formåls tjeneste. Helt ubegribeligt er det dernæst, at han vil hævde, at der »praktisk taget« intet står i bogen om de offentlige udgifter (trods titlen), når hele det første kapitel og en væsentlig del af det sidste handler derom, og det desuden berøres gang på gang i andre kapitler i skiftende forbindelser.

Sven Røgind.

Studenter i Moskva.

En russisk studenterdelegation har i august måned besøgt Danmark. De blev ført gennem det meste af landet og fik sikkert et fornuftigt indtryk af vor uddannelse og levemåde. Alligevel udtalte deres leder ved afrejsen, at de ikke var imponeret, og at de ikke havde set noget, de kunne tænke sig overført til deres hjemland.

Hvordan er forholdene da derovre? Er de så ideelle, at intet er bedre noget sted? Vi ser vel allesammen med nationale øjne og gennem vanens briller. Desuden giver spredte oplysninger, som de kunne indsamles i

Oversigter

Bidragydere i dette nummer: Direktør for Provinshandelskammeret, cand. merc. *Hans C. Christiansen*; cand. polit. *J. Børglum Jensen*; docent ved Danmarks tekniske Højskole *Sven Røgind*.

Skatterne og de offentlige udgifter.

I det hefte af *Handelsvidenskabeligt Tidsskrift*, som bærer numrene 103 og 104, har professor *Kjeld Philip* gjort min bog med den ovenfor angivne titel til genstand for omtale.

Det er vel ikke skik at gøre bemærkninger til boganmeldelser, men måske kan der gøres en undtagelse, når en anmelder, som det er sket her, anklager forfatteren på et forkert grundlag for at have gjort sig skyldig i undladelses-synder.

Som det klart fremgår af forordet, og som anmelderen også nævner, har det været min hensigt at skabe en lettilgængelig og dog tilstrækkelig oplysende fremstilling af hele det danske skattesystem og herunder tillige berøre nogle af de skattepolitiske problemer, som næsten til stadighed er under debat, men *ikke* at fordybe mig i finansvidenskabelige emner af så speciel natur som de i anmeldelsen opregnede. Det ligger da helt udenfor bogens formål at behandle f. eks. spørgsmålet om skatternes virkning på opsparing, arbejdsudbud og investering og ligeledes om sammenspillet mellem skatter og pengepolitik m. v., men derfor kan forlaget vel nok have lov til at betegne bogen som en lærebog på sit område. Forøvrigt synes anmelderen end ikke at have forviset sig om, at det af ham savnede stof ikke findes. I det afsnit af kapitel III, som hedder »Andre beskatningsformål end finansielle«, kunne han således have konstateret, at det ingenlunde er mig så »ganske ubekendt«, at skatterne kan bruges i pengepolitiske eller konjunkturpolitiske formåls tjeneste. Helt ubegribeligt er det dernæst, at han vil hævde, at der »praktisk taget« intet står i bogen om de offentlige udgifter (trods titlen), når hele det første kapitel og en væsentlig del af det sidste handler derom, og det desuden berøres gang på gang i andre kapitler i skiftende forbindelser.

Sven Røgind.

Studenter i Moskva.

En russisk studenterdelegation har i august måned besøgt Danmark. De blev ført gennem det meste af landet og fik sikkert et fornuftigt indtryk af vor uddannelse og levemåde. Alligevel udtalte deres leder ved afrejsen, at de ikke var imponeret, og at de ikke havde set noget, de kunne tænke sig overført til deres hjemland.

Hvordan er forholdene da derovre? Er de så ideelle, at intet er bedre noget sted? Vi ser vel allesammen med nationale øjne og gennem vanens briller. Desuden giver spredte oplysninger, som de kunne indsamles i

fritiden under de sørgeligt strandede handelsforhandlinger i Moskva, sikkert ikke et udtømmende billede. Alligevel skal de gengives her, fordi de måske kan bidrage til den gensidige forståelse.

I Sovjetrusland findes 33 universiteter med ialt ca. 100.000 studerende. Moskva-universitetet er det største og det mest moderne. Det er oprettet i 1755, fejrer altså 200-års jubilæum til næste år. Det gamle universitets bygninger ligger ved den store manege-plads med udsigt mod Kreml. De er bygget så sent som i 1820, idet de tidligere bygninger gik til grunde under den store brand i 1812.

Den store tilgang til universitetsstudierne efter krigen sprængte universitetets rammer. I 1948 havde man indmeldelser fra 15.000 studenter, men kun plads til 4.000. Derfor besluttedes det at bygge et nyt og moderne universitet, hvilket skete fra 1948 til 1953. Det nye universitet ligger i et planlagt, helt nyt sydvest-distrikt på et areal, der er 317 ha stort. Det er omgivet af store og pæne anlæg, udenom hvilke der i de kommende år skal rejses et nyt bykvarter.

Moskva-universitetet har for tiden ca. 18.200 studenter fordelt på 59 nationaliteter. Heraf læser ca. 8.000 studenter i nybygningen udenfor byen, ca. 5.500 i de gamle bygninger i byen og ca. 4.500 er »fjern-studenter«, d. v. s. at de undervises pr. korrespondance. I det samlede tal er indbefattet ca. 1.700 såkaldte aspiranter, d. v. s. videregående studerende, jvf. nedenfor.

Ved det nye universitet findes alle naturvidenskabelige og matematiske fakulteter, blandt hvilke nævntes geologi, geografi, mekanisk matematik, fysik og kemi. I det gamle universitet findes bl. a. følgende fakulteter: historie, filologi, filosofi, økonomi, jura og journalistik.

I det nye universitet findes en stor og pompøs festsal, 160 auditorier og 1.700 laboratorier. Undervisningen forestås af 2.300 professorer og lærere; ialt beskæftiges af universitetet 2.700 mennesker.

Adgang til studierne.

Adgang til universitetsstudierne er i princippet åben for enhver. Tilgangen er dog så stor, at der må finde en udvælgelse sted. Denne påbegyndes i skolerne. Almindeligvis er skoleundervisningen 7-årig, og den begynder i 7-8-års alderen. Særligt kvalificerede elever kan fortsætte i yderligere 3 år. Disse 10-årige grundskoler — hvoraf een f. eks. fandtes på Lenin-kolchozen, som vi besøgte — kan åbenbart ikke helt sammenlignes med vore gymnasier. De svarer vel højst til amerikanske high-schools. I den 10-årige grundskoles afgangsklasser uddeles guld- og sølvmedailler. Den elev, der har rent ug i alle fag, får guldmedaille, medens den, der har ug i de fleste og mg i enkelte fag, kan få sølvmedaille. Enhver, som fra denne »studentereksamen« har guld- eller sølvmedaille — uanset hvor i Sovjetunionen vedkommende har gået i skole — har fri adgang til Moskvas universitet. 60-70% af studenterne rekrutteres på denne måde. De øvrige må indstille sig til en optagelsesprøve, hvor man simpelthen udvælger årgangens bedste.

Man behøver ikke have sit adgangsbevis fra en 10-årig grundskole, men både yngre og ældre af alle aldersklasser kan erhverve samme rettigheder eller forudsætninger ved aftenkursus.

Studerterløn.

Alle studenter kan i princippet få statsstipendier, hvilket i realiteten er ensbetydende med udbetaling af løn. Midlerne hertil stilles til rådighed af staten, og de er ikke begrænset.

I første semester udgør lønnen 300 rubler om måneden, og den stiger til 450 rubler i sidste semester, sædvanligvis det 5. studieår. Den student, som har ren udmærkelse ved semesterprøven, får en pengepræmie svarende til 25% af grundlønnen.

Karakterskalaen går fra 1 til 5, nemlig 5 = ug, 4 = mg, 3 = godt, 2 = tg og 1 = slet.

Hvis de ved semesterprøverne opnåede karakterer ikke er tilfredsstillende, kan man helt eller delvis unddrage studenten sin løn. Som følge heraf får for tiden kun 96% af studenterne løn. Studenten kan i så fald forblive ved universitetet, men viser det sig i løbet af yderligere 1 eller 2 semestre, at hans præstationer bliver ved med at være utilstrækkelige, må han forlade universitetet.

Studiegebyr.

Studenten må betale et årligt studiegebyr på 400 rubler. Denne afgift kan der dispenseres fra. Således fritages altid børn af i krigen dræbte, ligesom man ved generel bestemmelse helt eller delvis kan fritage kategorier af studerende, eller give individuel dispensation, hvis det skønnes, at studenten har vanskeligt ved at betale.

Studiegebyrene dækker ikke nær statens udgifter til universitetsuddannelsen. Alt efter studiets art koster en students 5 til 5½-årige uddannelse staten mellem 10.000 og 20.000 rubler.

Studieordning.

Moskvas universitet dimitterer hvert år 3.000—3.500 studenter. *Studietiden* er fra 5 til 5½ år. Kun studenter, som ikke er fyldt 35 år, kan deltage i de regulære forelæsninger og bo på universitetet. Der er intet i vejen for, at ældre personer gennemfører et studium, men dette må ske ved de såkaldte fjern-studier.

Fjern-studenten må komme til Moskva to gange årligt, i januar og juli, for indenfor et tidsrum af henholdsvis 1 måned og 1½ måned at deltage i koncentrerede forelæsninger og eksaminationer. Ved loven er der sikret sådanne fjern-studenter, at de får den nødvendige orlov fra de virksomheder, hvor de normalt beskæftiges, og uden at vedkommendes normale orlov derved bliver nedskåret.

Efter udløbet af de nævnte 5 à 5½ år afsluttes studiet med en prøve og et diplom, som ikke giver ret til nogen titel.

Herefter kan studenterne gå ind i administrationen, blive translatører, lærere ved mellemskoler o. lign.

De mere kvalificerede og videnskabeligt interesserede kan fortsætte studierne i yderligere 3 år, i hvilken periode de kaldes *aspiranter*. Aspiranterne får en løn på 780 rubler månedlig. De deltager ikke i undervisningen, men

arbejder kun med deres egen uddannelse, og kan i langt højere grad end studenterne specialisere sig.

Aspiranttiden afsluttes med en eksamination, der giver kandidattitlen.

Dokortitlen er overordentlig sjælden i Sovjetunionen, fordi der til opnåelse af denne kræves et virkeligt selvstændigt og banebrydende videnskabeligt arbejde. Man får det indtryk, at titelspørgsmålet i mange henseender bedre kan sammenlignes med danske forhold end for eksempel med tyske eller franske.

Lærerlønninger.

Med hensyn til universitetslønninger oplystes iøvrigt, at kandidater, der beskæftiges som undervisningsassistenter, får 1.700 rubler, docenter 3.000 rubler, professorer uden selvstændig lærestol 5.000 rubler og professorer med selvstændig lærestol 6.000 rubler månedlig. Andetsteds oplystes, at der fandtes professorer med gager op til 12.000 rubler månedlig.

Studenterkollegiet.

Af det nye universitets 8.000 studenter bor 6.000 på selve universitetet. De betaler 15 rubler månedlig for værelse inklusive gas, lys, vask og rengøring. På vor anmodning viste man os beredvilligt både almindelige studenterværelser og aspirantværelser. Studenterværelserne er 8 m² store og aspirantværelserne 10-12 m². Førstnævnte er således ret små, men de er tilstrækkelig store, lyse og praktisk indrettet. Indretningen i studenter- og aspirantværelserne svarer ret nøje til hinanden.

To værelser har en fælles lille entre med et par garderebøkroge og telefon. Til venstre for entreen ligger et lille badeværelse med håndvask og brusebad. Til højre ligger et W. C. De to værelser er spejlvendt, med dørene tæt ved midterlinien. Umiddelbart til venstre henholdsvis højre for indgangen ligger et indbygget skab med plads til garderobe forneden og i midten og til sengetøj ovenpå. Sengestedet er en ottoman, der om dagen benyttes som ekstra sidde- og hvilested. Skråt mod vinduet står et lille skrivebord og ved siden af det et pænt bogskab med trædøre forneden og glasdøre for de 4 hylder, der ligger over bordhøjde. Iøvrigt findes tre stole, et lille natbord samt en lille løber.

Værelserne ligger ud til en bred midtergang. Der findes etagekøkkener med vask, gas og varmt vand samt strygeindretning. For enden af gangen ligger en slags hall, hvor der sidder en portnerkone, som bl. a. våger over nøglerne. Der findes et conferencebord, og der er fremlagt forskellige tidsskrifter og blade. Fra denne hall var der adgang til en større dagligstue, som var nydeligt indrettet med hyggelige, polstrede stole omkring et par samtaleborde, et klaver og nogle rækker træstole foran et fjernsynsapparat. Der var så højt til loftet, at lokalet ved en indvendig trappe havde direkte forbindelse til den overliggende etage, og endelig var der direkte adgang til en stor terrasse.

Fra administrationens side arrangeredes underholdning af forskellig art for studenterne. Auditorierne bruges om aftenen til at køre almindelige spillefilms, til koncerter og til teater. I en stor hall arrangeredes dans og

anden underholdning. Studenterne dyrker i forskellige klubber kunst af varierende art. Der findes 10 til 15 sådanne grupper, som selv er med til at arrangere underholdning. Der er så meget plads, at der ved sådanne underholdninger kan placeres ca. 3.500 studenter, hvilket anses for passende, da de unge mennesker jo også skal passe deres studier.

Vi så en enkelt af sportshallerne, hvor der spilledes basketball, og en nydelig svømmehal. Hele rundgangen var blevet påbegyndt i den pompøse fest-sal. Derefter så vi forskellige auditorier (praktiske lysinstallationer; og flere af dem med wire-recorder til optagelse af professorernes forelæsninger, som derved nemmere kan bruges til studenternes repetitioner). Vi så det kendte billede af blege studenter ventende udenfor eksaminationsværelset — der blev sagt, at de skulle op i leninisme. Vi så et af de store »kannibalkøkkener«, hvor studenterne ved at tegne abonnement kan spise dagens middag for 3,50 rubler. Der var mange mennesker. Maden — såvidt man kan se det ved en almindelig gennemgang — så solid og veltilberedt ud. Ønsker studenterne mere raffineret mad, kan også dette fås sammesteds for relativt billige penge. De tre spisesale har ialt plads til 1.000 personer. Desuden findes 35 buffet'er, hvor der serveres varm mad, og hertil kommer de nævnte køkkener på hver etage, hvor studenterne selv kan tilberede mad. Det oplystes, at der indenfor universitet findes butikker, hvor studenterne kan købe alt, hvad de har brug for.

Biblioteket.

Universitetets bibliotek ejer 4.500.000 bind. En trediedel af disse er anbragt i et centralbibliotek, som ved et nemt elevatorsystem er forbundet med de læsesale, som hvert fakultet disponerer over. Der findes særlige læsesale for studenter, aspiranter og professorer, og vi fik lejlighed til at se sådanne. Til hvert fakultet er knyttet et omfattende fagbibliotek. På fakultetsbibliotekerne er opstillet apparater til fremvisning af mikrofilm, således at man ikke behøver at udlåne gamle og kostbare skrifter, men kan nøjes med at udlåne disse i mikrofilm.

Under en samtale, som en mindre gruppe havde nogle dage senere med lederen af det politisk-økonomiske fakultet, professor Spiridonova, blev det stærkt understreget, at man med stor, men selvfølgelig kritisk interesse følger med i Europas nyeste litteratur, og at studenterne kunne få adgang til at læse en hvilken som helst bog, der udgives på denne jord.

Det økonomiske studium.

Med professor Spiridonova diskuterede vi bl. a. undervisningsplaner ved det økonomiske fakultet. Professoren underviser i politisk økonomi ved det nye universitet, d. v. s. ved de naturvidenskabelige studier, men var dog godt inde i det økonomiske studiums spørgsmål. Ved det økonomiske fakultet var studierne allerede afsluttet og den ledende professor bortrejst, hvorfor hun havde påtaget sig at tale med os.

På forespørgsel udtaltes, at man ved politisk økonomi forstod »Gesetze des Betriebes, Gesetze der Verteilung, Gesetze der Produktion und ökonomische Beziehungen zwischen den Menschen«. Ved »Gesetze« forstår man

ikke statens love og forskrifter, men »det, som vel nærmest kunne kaldes naturlove«.

Det økonomiske studium omfatter politisk økonomi (150 timer), national-økonomiens historie, økonomisk og teoretisk statistik (baseret på et studium af højere matematik); dernæst erhvervsgeografi, økonomiens historie, finansiering, distribution og planlægning.

Fra 5. til 6. semester specialiserer studenterne deres studium efter eget valg. Som eksempler på sådan specialisering nævntes de folkedemokratiske landes økonomi, de kapitalistiske landes økonomi eller studiet af visse erhvervsområder.

Studiet af f. eks. de kapitalistiske landes økonomi omfattede bl. a. den politiske og den erhvervsøkonomiske historie, statistik og aktuel økonomisk situation. Studenterne kunne få adgang til enhver bog, der blev udgivet nogetsteds om disse emner. Man nævnte en række moderne økonomiske forfattere, blandt disse Keynes og Stuart Chase. Iøvrigt havde studenterne pligt til at læse borgerlige forfattere.

Man har svært ved at forestille sig, hvordan det foregår i praksis. Blandt de lærerkræfter, vi præsenteredes for, var der ingen, der talte eller blot forstod lidt engelsk, fransk eller tysk. Hvordan kan så studenterne læse udenlandsk litteratur — skønt der fandtes vitterlig megen vestlig litteratur i biblioteket. Helt tilfældigt kan det vel ikke have været, at vi ved den slags lejligheder altid måtte færdes med tolk.

Moskva er selvfølgelig ikke Rusland. 32 andre universiteter findes spredt over riget. De hævdes at være organiseret efter samme principper som Moskva-universitetet, omend de ikke alle har så mange fakulteter. Desuden findes et væld af speciallærestalter, især på det tekniske område, samt institutter. For det økonomiske studiums vedkommende må det fremhæves, at dette interesseområde ikke blot dyrkes af universiteterne, men også ved særlige institutter, af hvilke man ved universitetet i Moskva fremhævede et finansinstitut, et nationaløkonomisk institut, et handelsinstitut samt et udenrigshandelsinstitut, der allesammen ligeledes findes i hovedstaden.

Hans C. Christiansen.

Input-outputanalysens seneste udvikling.

Wassily Leontief m. fl.: *Studies in the Structure of the American Economy*. Oxford University Press, New York. (London: Geoffrey Cumberlege). 1953. 561 sider. \$ 11,00.

I

At der stadig gøres landvindinger inden for input-outputanalysen kommer klart for dagen ved gennemlæsningen af et af de sidst fremkomne værker på dette område, ovennævnte bog af Leontief m. fl. Bogen kan dog